

Succesvol samen zonnedaken exploiteren

Inleiding

De afgelopen jaren is het aantal lokale energiecoöperaties in Drenthe sterk gegroeid. Dit komt vooral voort uit het besef dat particulieren en consumenten zelf moeten handelen om de energietransitie naar hernieuwbare energie te versnellen. Voor veel lokale initiatieven is het oprichten van een opwekcoöperatie en het opzetten van een collectief zonnestroomproject een flinke stap. Het gaat in de meeste gevallen om aanzienlijke bedragen die je niet elke dag uitgeeft met veel juridische en technische zaken die je moet uitzoeken en regelen. Daarom wil je graag weten wat er allemaal komt kijken bij het opzetten en exploiteren van zo'n zonnestroomproject. Daarnaast is sinds 2021 is de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) als opvolger van de postcode-roosregeling geopend. Deze nieuwe invulling maakt het gemakkelijker voor coöperaties om energieprojecten op te zetten. Maar hoe werkt dat dan?

Bovenstaande aanleidingen waren reden om deze handreiking op te stellen. Deze wordt je aangeboden door het Programma Lokale Energietransitie Drenthe van provincie Drenthe, de Drentse Koepel Energie Initiatieven Drentse KEI en Natuur en Milieufederatie Drenthe. Deze handreiking heeft tot doel om de ontwikkeling van collectieve zonnedaken door met name startende coöperaties te bevorderen en belemmeringen weg te nemen.

We schetsen in deze handreiking de stappen die je doorloopt om te komen tot een eigen zonnedak. We gaan in op welke partijen er betrokken zijn bij de ontwikkeling van een project en waar je rekening mee moet houden bij het vormen van contracten. Per onderwerp worden specifieke aandachtspunten nader uitgelicht. In dit geval kijken we daarbij naar projecten op het dak van iemand anders. We kijken naar alle partijen die betrokken zijn bij zo'n project. Het gaat namelijk niet alleen om jouw coöperatie als eigenaar, maar bijvoorbeeld ook de dakeigenaar, de installateur, netbeheerder, de verzekering en de overheid spelen een rol. En niet te vergeten de leden die willen deelnemen in het project. Daarna richten we ons op de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking die het investeren in zonnestroomprojecten voor coöperaties erg interessant maakt. Tot slot gaan we in op de businesscase-onderdelen die in de praktijk van wezenlijk belang zijn, maar in de voorbereiding doorgaans onderbelicht blijven.

We hopen dat deze handreiking de energiecoöperaties verder helpt bij de uitvoering van succesvolle projecten rondom zonnedaken. Mocht je hier graag meer informatie over willen of hulp bij nodig hebben, aarzel dan niet contact op te nemen. Dat kan via de Drentse KEI.

Drentse KEI

 Gouwe 27, 9406 GL Assen
 085-0688714 (steunpunt lokale energie)
 info@drentsekei.nl
 www.drentsekei.nl

of neem contact op met jouw initiatiefbegeleider.

Inhoudsopgave

Inleiding	
Hoofdstuk 1. Het totale proces in het kort	4
Hoofdstuk 2. De Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) in het kort	5
Doel, systematiek en beoordeling	
Hoe werkt de SCE-regeling?	
Rekenvoorbeelden	
Totaal basisbedragen	
Hoofdstuk 3. Betrokken partijen	7
Gebouweigenaar	
Gebruiker van het dak	
Gebruiker van het gebouw	
Installateur	
Netbeheerder	
VertiCer 9	
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO)	
Financiers	
Energieleveranciers	
Dynamische energiecontracten	
Onafhankelijke controleur	
Hoofdstuk 4. De SCE aanvragen	11
Financiële onderbouwing	
Transportindicatie	
Maak gebruik van de regelingen van provincie Drenthe	
Voorwaarden SCE-regeling voor een zonnestroominstallatie	
Verplichtingen bij realisatie	
Hoofdstuk 5. De businesscase (het verdienmodel)	13
Aanbevelingen businesscase	
Hoofdstuk 6. Financiering	15
Eigen vermogen	
Vreemd vermogen	
Achtergesteld vreemd vermogen	
Hoofdstuk 7. Verzekeren	16
Verbond van Verzekeraars	
Leidraad	
Hoofdstuk 8. Belastingenheffing bij energiecoöperaties	18
Vennootschapsbelasting	
BTW	
Overdrachtsbelasting	
Fiscale positie	
Verwatering	
Hoofdstuk 9. De rol van het Programma Lokale Energietransitie Drenthe (PLED)	20

Het totale proces in het kort

HOOFDSTUK 1

Aan de slag met de exploitatie van zonnedaken onder de nieuwe Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE), zo ziet dat proces van ontwikkeling tot exploitatie eruit:

- Planvorming
- Verkennen projectlocatie
- Oprichten coöperaties + leden werven
- Intentieovereenkomst dakeigenaar (hoofdstuk 3)
- Intentieverklaringen deelnemers (hoofdstuk 3)
- Verkrijgen transportindicatie (hoofdstuk 4)
- Opstellen businesscase + legplan (hoofdstuk 5)
- Bepalen postcodegebied
- Vormgeven contracten en financieringsmix (hoofdstuk 6)
- Aanvraag SCE (hoofdstuk 2 en 4)
- Opdracht realisatie
- Afsluiten verzekeringen (hoofdstuk 7)
- Afsluiten contracten
- Opleveringskeuring
- Aanmelding VertiCer (hoofdstuk 3)
- Doen van aangiftes, zoals BTW en VPB (hoofdstuk 8)

De Subsidiereregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE) in het kort

HOOFDSTUK 2

Sinds 1 april 2021 is de postcoderoosregeling vervangen door de Subsidiereregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE). Deze nieuwe regeling is een exploitatiesubsidie voor coöperaties. Deze is een stuk eenvoudiger aan te vragen en uit te voeren.

Doel, systematiek en beoordeling

Het doel van deze subsidiereregeling is om de opwek van hernieuwbare energie te stimuleren en daarbij de onrendabele kant van de exploitatie gedeeltelijk weg te nemen. Zo zit er op de productie van duurzame energie (zon, wind, water) een aanvullende subsidie om het verschil met de lagere marktprijzen van grijze stroom te compenseren. Indien de prijzen op de markt hoger zijn dan het subsidietarief, kan de productie met minder subsidie toe.

De systematiek van deze subsidiereregeling is gelijk aan die van de subsidie voor zakelijke zonnestroomsystemen, de SDE++ (Stimulering Duurzame Energie). Ten opzichte van de SDE++ ligt de focus van de SCE met name op kleinere energieprojecten en liggen de subsidietarieven voor de coöperaties hoger. Ook is de aanvraag van de SCE-regeling eenvoudiger. Jaarlijks wordt er een (gelimiteerd) budget vastgesteld en kan er nagenoeg het hele jaar een aanvraag worden ingediend.

Binnen 13 weken na het aanvragen van de subsidie vindt beoordeling plaats door de medewerkers van RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland). In het geval dat er heel veel aanvragen zijn binnengekomen, mag RVO eenzijdig deze termijn met 13 weken verlengen. In beginsel geldt er bij het beoordelen en toekennen de volgorde van binnenkomst. Bij budgetuitputting worden aanvragen helaas afgewezen.

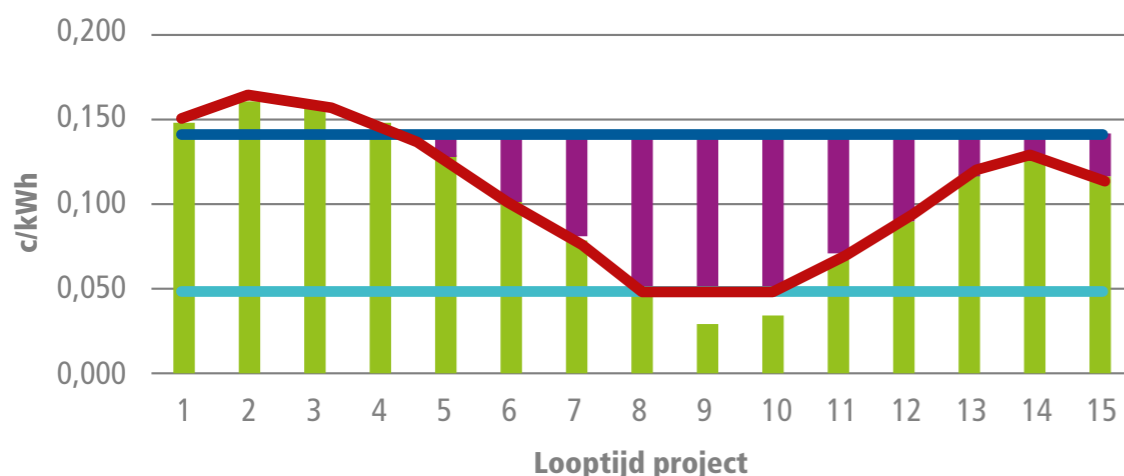

Hoe werkt de SCE-regeling?

Het idee van de SCE is dat het verschil in kostprijs tussen grijze en groene stroom opgevangen wordt. De SCE-regeling vult de omzet aan met het verschil tussen jouw subsidie plafond en de marktprijs. Als de marktprijs hoger is dan het subsidie plafond, krijg je geen subsidie. Als de prijs van stroom lager is dan de bodem van jouw subsidie, dan krijg je het maximale subsidiebedrag. Dat ziet er als volgt uit bij wisselende energieprijzen:

Voorbeeld mechanisme onrendabele topvergoeding SCR-subsidie

- Subsidie
- Marktvergoeding
- Basisbedrag
- Correctiebedrag
- Basis en energieprijs

In de grafiek hierboven zie je op hoofdlijnen hoe RVO met de SCE-subsidie de omzet aanvult in de jaren dat de stroomprijzen lager zijn of juist minder subsidie uitkeert in de jaren dat de stroomprijzen hoger zijn. Deze systematiek is gelijk aan die van de SDE++ regeling, en ook daar is het lastig om goed te begrijpen hoe dat subsidiemechanisme werkt. Dit komt met name door gehanteerde begrippen, die op elkaar lijken.

We hebben voor deze begrippen een vertaalslag gemaakt, zodat je het mechanisme makkelijker kunt volgen. En zoals je ziet wisselt de marktprijs de subsidie af binnen de bandbreedte van de subsidiebedragen.

- Correctiebedrag: Marktwaaarde van stroom (EPEX-markt) per kWh, jaarlijks vastgesteld door RVO.
- Basisbedrag: Vastgestelde hoogte van de SCE-subsidieplafond per kWh, voor de gehele looptijd van het project.
- Basisenergieprijs: Vastgestelde bodem van de SCE-subsidie per kWh, voor de gehele looptijd van het project.

Rekenvoorbeelden

Het RVO heeft een aantal [rekenvoorbeelden](#) opgesteld, die passen bij de verschillende projecten, zoals kleine of juist grote zonnepanelen installaties.

Totaal basisbedragen

Zoals we hierboven hebben geschetst is de SCE-regeling bedoeld om coöperatieve energieprojecten van de grond te krijgen en voor een periode van 15 jaren te ondersteunen als de marktprijzen lager liggen. Hieronder hebben we de actuele subsidiebedragen opgenomen.

Tabel basisbedragen SCE 2021, 2022, 2023 (bedragen in euro/kWh).

Basisbedrag	2021	2022	2023
Fotovoltaïsche zonnepanelen, 60 kWp op kva (netlevering) (geen lager aansluitpercentage)	0,146	0,1239	0,140
Fotovoltaïsche zonnepanelen, 150* kWp op gva (netlevering) (aansluiting op 50%)	0,121	0,0960	0,131
Fotovoltaïsche zonnepanelen, 150* kWp op gva (niet-netlevering) (aansluiting op 50%)	0,121	0,0960	0,131

Betrokken partijen

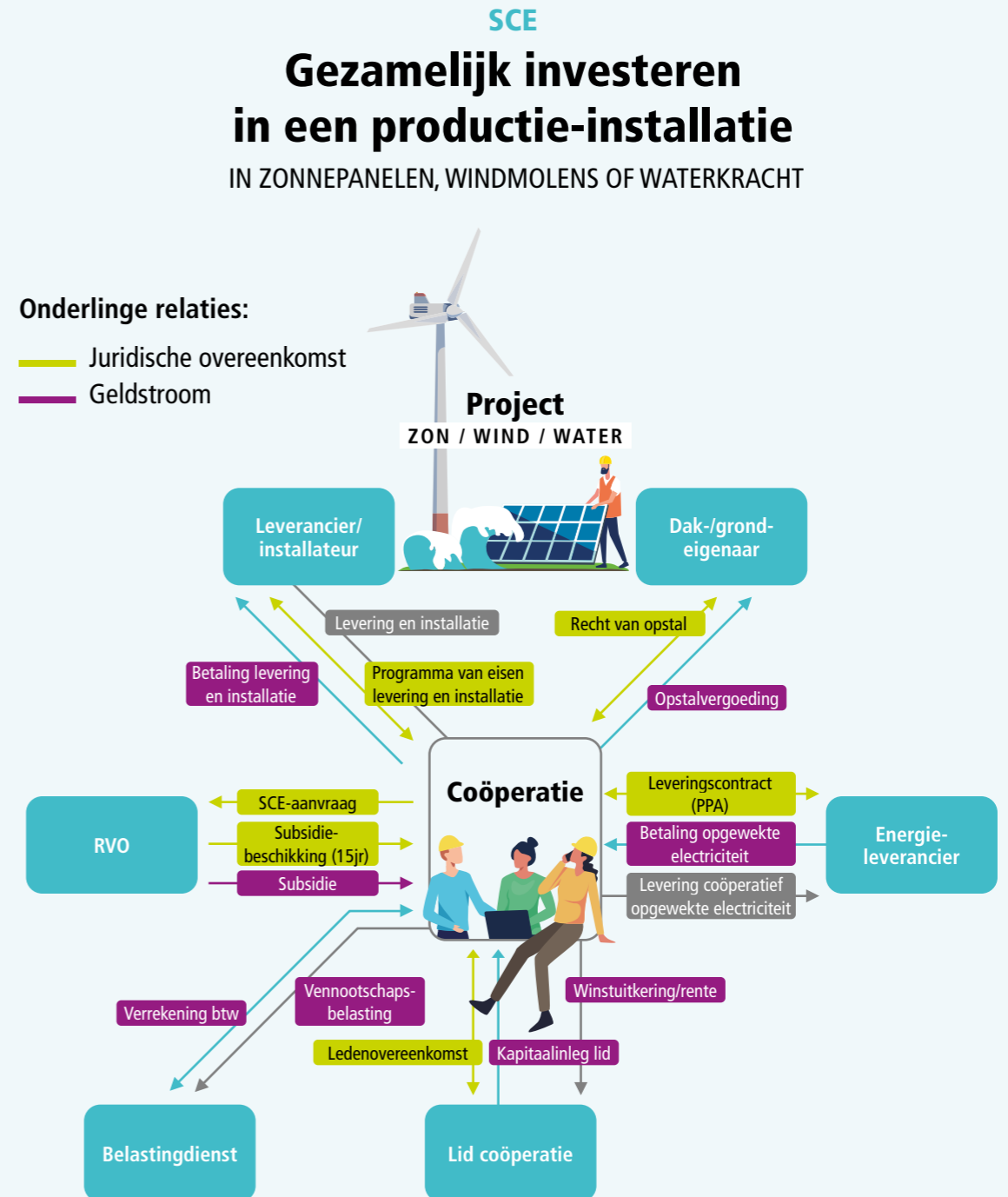
HOOFDSTUK 3

Bij de ontwikkeling van een coöperatief zonnestroomproject zijn veel partijen betrokken. De eigenaar van de installatie speelt natuurlijk een grote rol, net als de netbeheerder en de energieleverancier. In dit hoofdstuk beschrijven we de partijen met wie je te maken krijgt en wat hun rol is.

Gebouweigenaar

Of de gebouweigenaar nu opdrachtgever is of niet, hij moet toestemming geven voor een zonnestroominstallatie op het dak van zijn gebouw. Dit wordt meestal vastgelegd in een huur- of opstalovereenkomst. De belangrijkste afspraak die daarbij gemaakt moet worden, is dat de gebouweigenaar ervoor moet zorgen dat de zonnepanelen in ieder geval 16 jaar kunnen blijven liggen. Een eventuele verlenging van de exploitatie periode kan als optie in de overeenkomsten worden meegenomen.

Staat er in deze periode groot onderhoud of dakrenovatie op de planning? Dan moet er in de businesscase rekening gehouden worden met een tijdelijke productiestop en of verplaatsing van de zonnestroominstallatie. Heeft de gebouweigenaar geen behoefte aan een jaarlijkse dakvergoeding maar op termijn wel interesse in een (goedkope) overname van de zonnestroominstallatie? Dan kan dat worden opgenomen in de opstalovereenkomst. Houd er rekening mee dat de restwaarde van de zonnestroominstallatie van invloed kan zijn op de hoogte van de verschuldigde overdrachtsbelasting. Let dan op de taxatie of spreek af dan een taxatie te laten maken voor restwaarde. Neem dit punt mee in de huur- of opstalverzekering.

NB: de verzekeraars zijn hier niet opgenomen, daarover vind je meer in hoofdstuk 7.

Gebruiker van het dak

Jouw coöperatie gaat het dak huren van iemand anders, de gebouweigenaar. Daarvoor ga je met de gebouweigenaar een huurovereenkomst aan en vestigt je coöperatie een recht van opstal. De vergoeding voor het gebruik van het dak moet nader worden overeengekomen. Het is gebruikelijk om een vergoeding per jaar overeen te komen. Bijvoorbeeld een bedrag per paneel of een vast bedrag per jaar. Als de vergoeding onderdeel vormt van het recht van opstal, noemen we de vergoeding retributie. In dat geval is er voor de heffing van overdrachtsbelasting sprake van een belaste vergoeding. Dat betekent dat er over de waarde van de vergoeding overdrachtsbelasting verschuldigd is en er op het moment van het vestigen van het recht van opstal overdrachtsbelasting moet worden betaald.

Het is daarom verstandig om een aparte huurovereenkomst te sluiten met de dakeigenaar. Onder het recht van opstal maakt je coöperatie afspraken over de (juridische) eigendom. Onder de huurovereenkomst maak je afspraken over de vergoeding, het beheer en andere relevante zaken. Dit noemen we in de praktijk een huuraanvullend recht van opstal. Over de huur is geen overdrachtsbelasting verschuldigd. Dat scheelt al gauw weer een paar honderd euro. Overleg met een belastingadviseur en notaris wat in jouw geval mogelijk is.

Gebruiker van het gebouw

Degene die het gebouw gebruikt is niet altijd de dakeigenaar. Als het gebouw verhuurd wordt, is er eigenlijk al een situatie waarbij de gebouweigenaar al afspraken heeft gemaakt rondom het gebruik van de bestaande aansluitingen en verzekeringen. Als jouw coöperatie het dak wil gebruiken, dan moet er ook goed gekeken worden wat er precies tussen de huurder en gebouweigenaar is afgesproken, met name over de wijze waarop je coöperatieve zonnestroomproject kan worden aangesloten op het net. Daarnaast moet er onderling heel goed worden gekeken naar de verschillende verzekeringen.

Vanuit de praktijk is het handig om de bestaande aansluiting niet te gebruiken, maar een eigen aansluiting aan te vragen voor de coöperaties. Jouw coöperatie kan dan aan de buitenzijde van het gebouw een zelfstandige kleinverbruikersaansluiting (doorlaatwaarde max 3*80A) laten plaatsen in een straatkast die voldoet aan de inrichtingseisen van de netbeheerder. Als je hiervoor toestemming hebt van de gebouweigenaar is dat eenvoudig aan te vragen via www.mijnaansluiting.nl.

Over deze aansluiting levert jouw coöperatie de zonnestroom zuiver terug aan het net, waarbij de gebouweigenaar en de gebruiker van het gebouw geen bemoeienis of voordeel hebben. Ook verzekeringstechnisch kan het interessant zijn om zo de verschillende rollen te verduidelijken en de technische installaties gescheiden te houden. De netbeheerder is niet verplicht om een nieuwe kleinverbruikersaansluiting te realiseren, maar in de praktijk werken zij daar doorgaans wel aan mee.

Indien de gebruiker van het gebouw een grootverbruikersaansluiting heeft, kan de stroom aan het net worden geleverd via een secundair allocatiepunt of bruto productiemeter. Dit extra meetpunt op naam van jouw coöperatie registreert de opgewekte stroom ten behoeve van de uitkering van de SCE-subsidie. Het is mogelijk om met eigenaar van de grootverbruikersaansluiting nadere afspraken te maken om de opgewekte zonnestroom te leveren. Dat betekent wel dat er een correctie plaatsvindt op de SCE-subsidie omdat er groene stroom niet aan het net wordt geleverd. Dit is lonend voor de eigenaar van de grootverbruikersaansluiting, omdat zij ieder geval duurdere stroom van een energiebedrijf kan besparen. In deze situatie ontvangt de coöperatie minder subsidie, aangezien zij naar verwachting een hogere vergoeding voor de opgewekte stroom krijgt ten opzichte van rechtstreekse levering aan het net.

Installateur

Er zijn veel regionale en lokale installatiebedrijven die zonnestroominstallaties kunnen plaatsen. Om de kwaliteit te borgen is het van belang om offertes op te vragen bij een of meer installateurs die werken volgens een keurmerk zoals Zonnekeur of InstallQ. Deze installateurs zijn gecertificeerd en houden hun vakkennis bij door nascholing. En vraag ook altijd om een Scope 12-keuring, zodat je zeker weet dat alles naar behoren is geïnstalleerd en werkt. Tegenwoordig is een dergelijke opleveringskeuring zeer belangrijk voor het verkrijgen van een betaalbare zonnepanelenverzekering. Deze keuring geeft ook comfort aan de dakeigenaar en mogelijke financiers en vermindert het projectrisico.

Netbeheerder

De regionale netbeheerders, Enexis en Rendo spelen een grote rol in het verkrijgen van een passende aansluiting voor jouw coöperatieve zonnestroomproject. Gezien de grote toename van grote zonneparken, maar ook zonnedaken op (grote) bedrijfsgebouwen loopt het regionale elektriciteitsnet (veel) sneller vol dan verwacht. Er is tegenwoordig sprake van netcongestie, wat betekent dat er onvoldoende capaciteit is op het net om de zonnestroom kwijt te kunnen.

[Bekijk op de capaciteitskaart wat de huidige situatie is.](#)

Voor een kleinverbruikersaansluiting is er doorgaans nog wel ruimte op het net. Vooral bij de grootverbruikersaansluitingen is het van belang om vroegtijdig met de netbeheerder om tafel te gaan voor je coöperatieve project. Het is ook van belang om dit met en bij de gemeente aan te geven, zij hebben de beste link met de netbeheerder. De echte vastlegging van de verwachte opwek en teruglevering aan het net komt in de Teruglevering en Aansluiting en Transport Overeenkomst (TATO). Daarnaast is er een subsidieregeling via de provincie Drenthe beschikbaar om belemmeringen van netcongestie te voorkomen of te verkleinen. Houd er rekening mee dat veel netbeheerders te maken hebben met een enorme stijging van nieuwe aanvragen en tegelijkertijd een personeelstekort, waardoor de doorlooptijd (inmiddels vaak wachttijd in de praktijk) flink is opgelopen. Ook zijn er behoorlijk wat kosten gemoeid met het verzwaren van een bestaande aansluiting waarmee je rekening moet houden in de businesscase. [Bekijk enkele voorbeelden in de handreiking '10 oplossingen bij netcongestie'](#). En daarnaast is er een [subsidieregeling via de provincie Drenthe beschikbaar](#) om belemmeringen van netcongestie te voorkomen of te verkleinen.

Houd er rekening mee dat veel netbeheerders te maken hebben met een enorme stijging van nieuwe aanvragen en tegelijkertijd een personeelstekort, waardoor de doorlooptijd (inmiddels vaak wachttijd in de praktijk) flink is opgelopen. Daarnaast zijn er behoorlijk wat kosten gemoeid met het verzwaren van een bestaande aansluiting.

VertiCer

Om subsidie te kunnen krijgen voor je zonnestroominstallatie, moet de overheid een bewijs hebben dat je echt groene stroom opwekt. Per geproduceerde megawattuur (MWh) krijg je een certificaat, ook wel garantie van oorsprong (GVO) genoemd. [Dat gebeurt via VertiCer](#), zij certificeren de zonnestroom als productie-installatie van groene stroom. Zij krijgen de werkelijke productie van je installatie door via het meetbedrijf dat je hebt gecontracteerd. Aanmelden bij VertiCer is een belangrijke stap in het proces en het beginpunt van de subsidieperiode. Via de online omgeving van VertiCer meld je jouw coöperatie aan en de aansluiting waarop je groene stroom levert. Bij kleinverbruikersaansluitingen loopt dat via de regionale netbeheerder, die optreedt als meetbedrijf. VertiCer verwerkt die data, certificeert de opbrengst en geeft de informatie door aan de overheidspartij die de SCE uitvoert. De registratie van de productie-installatie bij VertiCer is online snel gedaan, de schriftelijke bevestiging kan helaas wel enkele maanden in beslag nemen.

Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO)

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is verantwoordelijk voor het vaststellen van de SCE, de beschikkingen en het uitbetalen. Je kunt de subsidie zelf aanvragen bij de RVO, of je kunt het uitbesteden aan een specialist. In veel gevallen is dat laatste aan te raden: er moet namelijk veel specifieke informatie aangeleverd worden. En als de aanvraag niet precies juist gebeurt, wordt hij afgewezen. Als besloten wordt de aanvraag zelf in te dienen, zorg er dan voor dat dit precies en goed gebeurt omdat het anders tot afwijzing en vertraging leidt.

Financiers

Onder financiers verstaan we geldverstrekkers die aan jouw coöperatie geld uitlenen om je project te kunnen bekostigen. Dergelijke leningen worden verstrekt onder voorwaarden, zoals de looptijd, rentepercentage, aflossingsschema, maar ook een vastgesteld risicoprofiel en het vastleggen van zogenaamde zekerheden als een pand of hypotheek. Denk dan bijvoorbeeld aan banken met een groenfonds, pensioenfondsen of provinciale Energiefondsen. Zij verstrekken vreemd vermogen op basis van een goed uitgewerkte businesscase, zolang ze voldoende zekerheid hebben dat het een veilige investering is. Doorgaans verlangt de financier aanvullende zekerheden zoals een inschrijving van een hypotheek op het recht van opstal, of verpandingen van het zonnestroomsysteem, projectbaten of subsidiestromen.

Energieleveranciers

Met je coöperatieve zonnestroominstallatie ga je straks zeer waarschijnlijk alle opgewekte energie verkopen, doorgaans door het terugleveren aan het net. Daar moet je met een energieleverancier afspraken over maken. Afhankelijk van de omvang van je project en de aansluiting op het net, zijn er verschillende prijssystematieken waar je uit kunt kiezen. Veel genoemde energieleveranciers van coöperaties zijn:

- **Energie VanOns**
- **Samen Om**
- **GreenChoice**
- **All-in-Power**

Het is verstandig om bij de verschillende energieleveranciers te achterhalen onder welke voorwaarden zij de zonnestroom van je postcoderoosproject willen afnemen en welke type leveringscontract daar het beste bij past. Nadat je een keuze hebt gemaakt voor de

energieleverancier aan wie je je zonnestroom wilt verkopen, krijg je een voorstel, ook wel Power Purchase Agreement (PPA) genoemd. Daar komen de certificaten van oorsprong ook weer om de hoek, want die kunnen meegeleverd worden. Met deze certificaten kan de leverancier de herkomst van de groene stroom herleiden, dan wel bewijzen.

Dynamische energiecontracten

Afgelopen jaren zien we een sterke opkomst van dynamische energiecontracten, waarbij de waarde van de geproduceerde zonnestroom wordt vastgesteld op uurbasis, met een koppeling aan de Europese dagmarkt voor energie. Bij deze contracten zien we zowel hele hoge prijzen voor stroom, als negatieve prijzen. Met dergelijke contracten is het gemakkelijker om te achterhalen wat je zonnestroomproject maandelijks heeft opgebracht. Het maakt het wel (veel) moeilijker om voor een periode van 15 jaren de businesscase rond te rekenen.

Onafhankelijke controleur

Na de oplevering van je zonnestroominstallatie moet alles gekeurd worden door een onafhankelijke controleur. Hij checkt of het systeem is opgeleverd volgens het installatie contract en of het voldoet aan de Scope 12-voorwaarden. De Scope 12-opleveringskeuring doe je ook voor het verkrijgen van een passende zonnepanelenverzekering, met dekking voor aansprakelijkheid. De kosten van deze keuring drukken op de businesscase, maar zorgen er doorgaans voor dat het project gemakkelijker te verzekeren is voor een lagere premie.

De SCE aanvragen

HOOFDSTUK 4

Als coöperatie kun je bijna het hele jaar door de SCE-subsidie aanvragen. Een goede voorbereiding is het halve werk. Voor de aanvraag van de subsidie moet je de statuten van je coöperatie laten beoordelen, een legplan voor de zonnepanelen opstellen en een voorlopige lijst aanleveren met de deelnemers. Daarnaast zijn er een aantal verplichte bijlagen, zoals een overzicht van de postcoderoos rondom je projectlocatie en een transportindicatie van de netbeheerder.

Financiële onderbouwing

Zonder businesscase (verdienmodel) is het moeilijk een inschatting te maken of je project over een looptijd van de subsidie (15 jaren) goed financieerbaar is en voldoende aantrekkelijk is voor je deelnemende leden om aan deel te nemen. Met een uitgebreide businesscase kun je de haalbaarheid van het project toetsen en scenario's doorrekenen.

[Op de website van het RVO vind je meer informatie over de SCE.](#) Vanuit RVO wordt er voor het doorrekenen van postcoderoosprojecten onder de nieuwe SCE-regeling een standaard businesscase beschikbaar gesteld. Dit model wordt ook wel de haalbaarheidsstudie genoemd en is in feite een Excel-model om zelf in te vullen op basis van je projectgegevens. [Download via deze link de haalbaarheidsstudie als Excel met een toelichting.](#) In dit document vul je in wat het verwachte aantal zonnepanelen en vermogen is van je project en wat de verwachte investering is.

Transportindicatie

Gezien de huidige netcongestieproblematiek bij de regionale netbeheerders is het van belang om in de voorbereidingsfase van je project afstemming te bereiken met de netbeheerder om transportca-

paciteit te krijgen. Of er voldoende transportcapaciteit beschikbaar is, hangt sterk af van de ontwikkelingen in het gebied waar je energieproject komt. Dit moet de netbeheerder beoordelen. Wanneer er ruimte is op het net ontvang je een positieve net-indicatie per e-mail. Dit bestand is ook een verplichte bijlage bij het aanvragen van SCE-subsidie. Kijk op de [website van Netbeheer Nederland](#) wat de actuele status is van de netcongestie in jouw omgeving.

In alle gevallen is het verstandig om in contact te treden met de netbeheerder en de betreffende gemeente om de mogelijkheden nader te verkennen.

Net-inpassing

Zoals je hierboven hebt kunnen lezen is het oplossen van netcongestie een uitdaging. Provincie Drenthe heeft nader onderzoek gedaan naar passende oplossingen om energieprojecten toch te kunnen ontsluiten. Zij publiceerde in 2022 de [Handreiking 'Tien mogelijke oplossingen bij netcongestie'](#) en kwam met een [subsidieregeling](#) voor lokale ondernemers om verschillende oplossingen in de praktijk te toetsen.

Met ingang van 2023 is het voor grote zonneparken en zonnedaken verplicht om de productie van de zonnepaneleninstallaties af te toppen. In de SCE-regeling speelt dit ook een belangrijke rol. Voor zonnepaneleninstallaties van coöperaties achter een grootverbruikaansluiting (grote daken of veldopstelling) geldt dan ook met ingang van 2023 een beperking van 50% van het omvormervermogen en een bijstelling van het aantal vollasturen naar 800 uren per jaar. Een vollastuur is een eenheid voor de effectieve opbrengst van een energiebron met een wisselend vermogen. Het aantal

vollasturen kan worden gezien als de tijdsduur waarin de energiebron effectief op vol vermogen energie heeft geproduceerd.

Maak gebruik van de regelingen van provincie Drenthe

Provincie Drenthe heeft verschillende subsidieregelingen om coöperaties te ondersteunen bij congestieproblematiek:

- Oplossingen Netcongestie bij Duurzame Energieproductie
- Haalbaarheidsstudie oplossingen Afnamecongestie grootzakelijke aansluitingen

[Alle regelingen zijn hier te vinden.](#)

Als je hulp nodig hebt bij het aanvragen van de subsidie, het oprichten van een coöperatie of bijvoorbeeld bij het invullen van de haalbaarheidsstudie (het Excel-bestand), kun je via de Drentse KEI experts of specialisten om advies vragen. Natuurlijk kun je ook deelnemen aan de kennissessies die worden georganiseerd vanuit het Steunpunt Lokale Energie Initiatieven en te rade gaan bij collega-coöperaties die al een of meer aanvragen hebben ingediend of projecten hebben gerealiseerd.

Voorwaarden SCE-regeling voor een zonnestroominstallatie

De nieuwe postcoderoosregeling SCE is een populaire subsidie, maar kent in tegenstelling tot de SDE++ en de oude postcoderoosregeling een aantal harde voorwaarden. Voldoe je niet aan alle voorwaarden, dan wordt je aanvraag afgewezen. Daarom is het voor veel initiatieven aan te raden om een specialist in te schakelen die vaker de SCE of SDE++ heeft aangevraagd. Ook het tussentijds tijdig aanleveren van aanvullende informatie helpt het verkrijgen van een positieve beschikking. Doorgaans maakt RVO gebruik van haar bevoegdheid om 13 weken uitstel op de beoordelingstermijn te vragen. Hiermee moet in de uitvoeringsplanning rekening worden gehouden. Om in aanmerking te komen voor de SCE voor de zonnestroominstallatie voor jouw coöperatie, moet je aan een aantal voorwaarden voldoen:

- De coöperatie moet opgericht zijn.
- In de statuten moet blijken dat ieder lid een gelijke stem heeft.
- Je moet geschikt dak vinden om voor minimaal 15 jaar een installatie met een opgesteld vermogen van 15.000 wattpiek te kunnen plaatsen.
- Leden kunnen als deelnemer voor maximaal 5.000 wattpiek inschrijven.

- Alleen leden met een kleinverbruikaansluiting (max 3*80A aansluiting) die wonen of gevestigd zijn in het postcodegebied, kunnen deelnemer zijn.
- Voor het opstellen van het werkgebied, de postcoderoos, kun je gebruik maken van de online postcoderoos tool van RVO.
- De gekozen postcodes geef je op bij het doen van de aanvraag. Dat kan een centrale postcode zijn met daarom heen blaadjes, maar dat kan ook een postcode als blaadje zijn met daarom heen de hele postcoderoos.
- De dakeigenaar werkt mee aan het verlenen van een recht van opstal en een huurovereenkomst en heeft hiervoor een intentieovereenkomst getekend.
- Bij beoogde aansluiting op een (bestaande) grootverbruikersaansluiting is een transportindicatie verplicht. Als er geen teruglevercapaciteit is, zul je met verbruiker op die aansluiting moeten kijken wat er wel kan worden gerealiseerd. De netbeheerder moet een positieve transport indicatie hebben afgegeven of een offerte voor een kleinverbruikaansluiting.
- Bij zonnepaneleninstallaties op een grootverbruikersaansluiting is aftopping van de productie verplicht. Het omvormervermogen in kW mag niet meer dan 50% van het opgestelde vermogen van de zonnepanelen in kW zijn.
- Bij beoogde aansluiting op een kleinverbruik aansluiting is een offerte van de regionale netbeheerder nodig en geen transportindicatie.
- De installatie moet binnen twee jaren na de toewijzing van de SCE-beschikking gebouwd zijn. (Onder bijzondere omstandigheden kan er uitstel worden verleend)

Verplichtingen bij realisatie

Als jouw coöperatie SCE toegekend heeft gekregen, krijg je te maken met een aantal verplichtingen voor de realisatie. Die staan ook in de toelichting van de beschikking, maar de belangrijkste gaan over de tijd die je hebt om de installatie draaiend te krijgen. De uitvoeringstermijn is twee jaar. Na het verkrijgen van een subsidiebeschikking is het mogelijk om in de realisatiefase uitstel aan te vragen. Dat kan slechts in heel bijzondere gevallen waarin de investeringsverplichting al wel is aangegaan.

De businesscase (het verdienmodel)

HOOFDSTUK 5

Het exploiteren van een coöperatief zonnedak met SCE is een hele onderneming. Dat vraagt niet alleen om een lange adem, maar ook om een goede voorbereiding en veel offertes uitvragen. Vooraf een businesscase opstellen geeft veel inzicht in investering en exploitatie van jouw coöperatieve zonnedak. Denk hierbij aan de rendementen die je kunt verwachten van je zonnestroominstallatie, op basis van de jaarlijkse opbrengsten en kosten gedurende de levensduur van je installatie. Je kunt er zelf mee aan de slag, in dit hoofdstuk lees je hoe je dat doet.

De businesscase bestaat uit het vaststellen van een begroting die je moet maken om een werkende zonnestroominstallatie lonend te krijgen. De businesscase bestaat uit aantal vaste onderdelen, zoals de investering, de verwachte omzet van de verkoop van zonnestroom, verminderd met de terugkerende kosten. Denk hierbij aan de volgende onderdelen/kosten:

- **Technisch:** zonnepanelen, ontwerp, bekabeling, omvormers, monitoring
- **Juridisch:** oprichting coöperatie, omgevingsvergunning, recht van opstal, huurovereenkomst, ledenovereenkomst, financiering/hypotheek, verzekeringen
- **Financieel:** rente, bemiddelingskosten, afsluitprovisie, crowdfunding, kosten Scope 12-keuring (incl. vijfjaarlijkse herkeuring)
- **Projectbegeleiding:** ontwerp- en bouwfase
- **Ledenwerving:** brochures en andere communicatiemiddelen

En vervolgens moet het ook duidelijk zijn op welke manier de installatie gefinancierd wordt. Een zonnestroominstallatie kan gefinancierd worden met eigen vermogen, door middel van een inleg van de leden (tot 100%). Of door vreemd vermogen, van een Energiefonds of een bank of het uitgeven van een obligatielening. Een verdeling tussen 20% eigen vermogen en 80% vreemd vermogen was heel gangbaar bij grootschalige zonneweides. Bij kleine projecten is vaak een hoger percentage eigen vermogen nodig. Deze uiteindelijke financieringsmix hangt af van de kasstroom van het project en de voorwaarden van de financiers en leden die bereid zijn om financieel te participeren. Meer informatie hierover staat in het volgende hoofdstuk.

Aanbevelingen businesscase

Het opstellen van een businesscase vormt de basis van elk energieproject en is een kwestie van informatie verzamelen. Zoals we hierboven aangeven zijn er in de businesscase vaste elementen die bij elk project weer terugkomen. Na het vinden van een projectlocatie is het dan ook van belang om voor de verschillende onderdelen offertes uit te vragen. Ervaring en informatie uitwisselen met collega-coöperaties kan hierbij ook ontzettend helpen.

Via de Drentse KEI zijn er doorgaans wel standaardmodellen te krijgen om aan te passen aan het project. Maar let op! Het opstellen van een businesscase is een momentopname, veelal gebaseerd op aannames. Leg daarom goed vast in een toelichting op je model op basis waarvan, welke documenten of informatiebronnen, je bent gekomen tot een prijs, een vergoeding, een kostenpost of inleg voor deelnemers.

Veel postcoderoosprojecten maken gebruik van vreemd vermogen van een bank of een Energiefonds. Bij de beoordeling van de financierbaarheid van je project kijken zij naar verschillende onderdelen. Het is belangrijk om te beseffen dat hierbij de kasstromen in het project doorslaggevend zijn voor het aantrekken van financiering. Wordt er niets verdiend, dan is het risico te groot. De meeste banken en fondsen ondersteunen bij het invullen van de financieringsaanvraag.

Financiering

HOOFDSTUK 6

Er zijn verschillende manieren om een dergelijk project te financieren. Dat hangt meestal af van de grootte van de investering. We zien vaak een combinatie tussen eigen vermogen en vreemd vermogen. Een andere mogelijkheid die minder vaak voorkomt, is het achtergesteld vreemd vermogen. We zetten de mogelijkheden voor je op een rij.

Eigen vermogen

Hoewel er vaak vreemd vermogen wordt ingezet bij de financiering van een zonnestroominstallatie, wordt er ook praktisch altijd geld ingelegd door de leden van de coöperatie. Dit noemen we het eigen vermogen, ook wel ledenkapitaal. Hoeveel eigen vermogen er nodig is, hangt af van de voorwaarden van financiers, zoals Energiefonds Drenthe en de bank. Een hogere lening tegen een lagere rente zorgt voor een hefboomeffect met als resultaat een hoger rendement op het eigen vermogen.

Vreemd vermogen

De [lening van het Energiefonds Drenthe](#) of de bank noemen we het vreemd vermogen. In vakjargon wordt ook wel aangeduid als de 'senior debt'. Deze lening draagt het minste risico, omdat hierop zekerheden zoals hypotheek en pand kunnen worden ingeschreven als onderpand. Daarom heeft het voorrang op andere leningen en het eigen vermogen. Er zijn mogelijk ook lichtere financieringsopties bij het Energiefonds Drenthe, waarbij er geen hypotheek of pand wordt ingeschreven. De looptijd van het vreemd vermogen is doorgaans vijf, tien of vijftien jaar.

Achtergesteld vreemd vermogen

Dit type vermogen wordt ook wel eens aangeduid als de 'junior debt'. Deze obligatielening van de coöperatie leden draagt meer risico omdat de 'senior debt' hoger op de lijst staat als er schuldeisers aan te pas moeten komen. Dat is dus alleen een probleem als het helemaal misgaat. De rente is vaak hoger dan bij vreemd vermogen vanwege het verhoogde risico. Door te werken met achtergesteld vreemd vermogen, kan er doorgaans goedkoper vreemd vermogen worden aangetrokken bij het Energiefonds Drenthe of de bank.

Verzekeren

HOOFDSTUK 7

Coöperaties doen er als onderneming verstandig aan om een goede basisdekking te hebben voor de verschillende aansprakelijkheden en bedrijfsrisico's. Zo ook de verzekering van de zonnestroom-systemen op andermans dak. Waar let je op bij het afsluiten van een verzekering? Dit is van belang want je zult geen financiering krijgen als je geen passende verzekering hebt afgesloten op het project. Denk hierbij aan de volgende verzekeringen:

- Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering
- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- CAR-verzekering
- Opstalverzekering

Het Verbond van Verzekeraars is een goede plek om te beginnen.

Verbond van Verzekeraars

Het Verbond is de brancheorganisatie van schade- en levensverzekeraars. Zij vertegenwoordigen ruim 95 procent van alle verzekeraars in Nederland. Het Verbond van Verzekeraars heeft een [algemene kennispagina](#) ingericht over wat er komt kijken bij het verzekeren van zonnepanelen. Ook heeft het Verbond [een brochure uitgebracht met daarin aandachtspunten bij pv-installaties](#).

Let bij het afsluiten van verzekeringen op de volgende zaken!

- Win advies in over de verschillende verzekeringen.
- Stel vast welke risico's moeten je moet en wilt afdekken.
- Laat je per type verzekering voorlichten over de dekking, de voorwaarden en de premie
- Zijn er technische verbeteringen nodig van het dak?
- Wat voor isolatiematerialen zijn er gebruikt?
- Komt de zonnestroominstallatie op de (onder)verdeler van het gebouw?
- Ga na bij wie de dakeigenaar is verzekerd en stem ook met deze verzekeraar af wat concrete investeringsplannen zijn en hoe deze technisch zullen worden uitgevoerd.
- Welke (risicovolle) activiteiten heeft de eigenaar dan wel gebruiker van het gebouw en hoe wordt straks aansprakelijkheid onderling geregeld?
- Hoe zit het met de dekking? Is schade door onheil van buiten en binnen verzekerd, zoals diefstal of een stevige hagelbui? Verzeker je het eigen gebrek of productieverlies ook mee?
- Denk ook aan de omvang van de dekking: kijk je naar de nieuwwaarde of dagwaarde?
- Is er bij brand een opruimvergoeding meeverzekerd? Zo ja, in welk gebied rondom de productie-installatie. Hoe groter de brand hoe meer kans dat een groot gebied verontreinigd kan raken, maak daar afspraken over met de verzekeraar, ook voor het geval dat het wel mis gaat is er een protocol opgesteld. [Hier kun je het protocol vinden.](#)

Waarschijnlijk stelt de verzekeraar ook technische eisen, zoals valbeveiliging, camerabewaking, anti-diefstalbouten en een Scope 12-keuring. Het is sterk aan te raden om een verzekeraar te kiezen

die ervaring heeft in de zonne-energiemarkt en voorafgaand aan de investering de plannen en uitvoering te laten toetsen bij de verzekeraar die je op het oog hebt. Het ligt in elk geval voor de hand meerdere offertes aan te vragen en jaarlijks de polis te actualiseren. Kom je er niet uit? Dan kun je gebruik maken van de [expertise van Energie Samen](#). Dit is de landelijke belangenbehartiger van de coöperatieve beweging.

Leidraad

De moeilijkheden rond het verzekeren van zonnestroomsystemen op grote daken krijgen de laatste tijd steeds meer aandacht. De provincie Drenthe heeft zelf ook onderzoek gevoerd naar deze problemen in haar provincie en heeft op basis daarvan een leidraad ontwikkeld:

De leidraad bevat een overzichtelijk stappenplan met toelichting en aandachtspunten vanuit verzekeraars rondom bouwkundige voorschriften en kenmerken van het bedrijfspand en aandachtspunten vanuit verzekeraars rondom installatie van PV-systemen.

[Download de leidraad voor het verzekeren van zonnestroomsystemen op bedrijfsdaken](#)

Het doel van deze leidraad is om gebouweigenaren en energicoöperaties een goed beeld te geven van het proces en de aandachtspunten van het verzekeren van zonnestroomsystemen. Het stappenplan hoeft daarbij niet strikt te worden gevolgd en is niet in iedere situatie het ideale beeld, maar biedt inzicht in wanneer welke stap ondernomen kan worden.

Belastingenheffing bij energiecoöperaties

HOOFDSTUK 8

Het leukste onderdeel bewaren we voor het laatst: de belastingen. De meeste lokale coöperaties zijn gericht op het realiseren van een collectief energieproject en het delen van kennis over verduurzamen met haar leden, de achterban. Doorgaans is er onvoldoende kennis bij het bestuur en de leden op het gebied van de verschillende belastingen, zoals BTW, vennootschapsbelasting, overdrachtsbelasting en de inkomstenbelasting. We gaan kort in op de verschillende belastingen die aan de orde komen bij soort projecten, gezien vanuit de coöperatie en de deelnemers.

Vennootschapsbelasting

Bij de oprichting verzorgt de notaris de inschrijving van de coöperatie in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel. Dat is ook het moment waarop de coöperatieve vereniging als rechtspersoon wordt geregistreerd bij de Belastingdienst. Op basis van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 is de coöperatieve vereniging van rechtswege belastingplichtig. Dat betekent dat er jaarlijks aangifte gedaan moet worden voor de vennootschapsbelasting en dat er tevens moet worden voldaan de eisen voor het voeren van de boekhouding en het samenstellen van een jaarrekening. Dit staat volledig los van het feit of er door de coöperatie activiteiten worden ontplooid of winst wordt gemaakt.

BTW

Naast de vennootschapsbelasting moet ook de belastingplicht voor de omzetbelasting (BTW) worden beoordeeld. In tegenstelling tot de vennootschapsbelasting is de coöperatie niet van rechtswege belastingplichtig voor de btw. Voor de btw is het van belang dat de coöperatie btw belaste activiteiten verricht, zoals het verlenen van diensten of goederen aan andere ondernemers of parti-

culieren. Een coöperatie met een postcoderoosproject zal zelf stroom opwekken en verkopen aan een energiebedrijf. Dat is voldoende om bij de Belastingdienst te verzoeken om belastingplicht voor de btw, zodat de coöperatie een btw-nummer verkrijgt. Na de registratie heeft de coöperatie de verplichting om per kwartaal aangifte te doen voor de BTW en tevens de verplichting om alle btw die aan haar in rekening wordt gebracht in aftrek te nemen. Naast het tijdig doen van belastingaangifte is het ook belangrijk om te voldoen aan de eisen waarop de administratie is ingericht, facturen worden opgeteld en deze bijgehouden en bewaard blijven.

Overdrachtsbelasting

Bij het vestigen van het recht van opstal op het dak waarop het postcoderoosproject gerealiseerd gaat worden komt de overdrachtsbelasting in beeld. Het vestigen van een recht van opstal is een heel sterk zakelijk recht. Een recht van opstal dient te voorkomen dat de eigenaar van het gebouw automatisch eigenaar wordt van de zonnepanelen, ook wel natrekking genoemd. In de overeenkomst tussen de coöperatie en de dakeigenaar worden afspraken gemaakt over de looptijd van de samenwerking en tegen welke vergoeding het dak door de coöperatie kan worden gebruikt. Deze overeenkomst wordt door de notaris bij akte ingeschreven in de openbare registers, zodat het aan iedereen kenbaar is dat de coöperatie het recht heeft om het dak te gebruiken en de zonnepaneleninstallatie in eigendom is. In de meeste gevallen is hier sprake van een belastingplichtige verkrijging voor de overdrachtsbelasting. Dat betekent dat de coöperatie over de waarde van het verkrijgen van het recht overdrachtsbelasting verschuldigd is. Wij adviseren om dit onderdeel goed met de notaris voor te bespreken en waar nodig een specialist te raadplegen als het initiatief eraan toe is om deze stap te nemen.

Fiscale positie

Tenslotte nemen we je nog even mee in de fiscale positie van de leden. Leden die enkel lid zijn van de coöperatie hoeven niets te doen met hun lidmaatschap in de aangifte inkomstenbelasting. Leden die deelnemen in de postcoderoos, hebben een deelnemersovereenkomst gesloten voor het project. In deze overeenkomst is bepaald dat zij kwalificeren voor deelname of dat zij een financiële bijdrage leveren in het vermogen van de coöperatie, zodat de investering in het project gedaan kan worden.

Met name de wijze van geldverstrekking door het lid aan de coöperatie is een aandachtspunt voor de fiscale behandeling. Een lid dat als deelnemer een inleg doet op zijn ledenrekening van de coöperatie, brengt eigen vermogen in. Dat betekent dat er vanuit privé geld wordt ingebracht, wat tot gevolg heeft dat het lid een vordering heeft op de coöperatie. Die vordering valt voor de inkomstenbelasting normaliter onder de bezittingen in box 3, de vermogensrendementsheffing. Als het lid meer bezittingen heeft en boven het heffingsvrije vermogen uit komt, zal er over het fictieve rendement belasting betaald moeten worden. De coöperatie verstrekt ieder jaar voor 1 april een waardestaat (per 1 januari van het vorige jaar) van de ledenrekening, zodat het lid deze waarde kan meenemen in de belastingaangifte over het voorgaande jaar.

Leden die een obligatielening hebben verstrekt aan de coöperatie, hebben daarvoor een geldleningsovereenkomst gesloten. Hierin worden afspraken vastgelegd over de looptijd, de wijze van aflossing en natuurlijk het rentepercentage. Ook dit leidt voor het lid tot een vordering in box 3. In de aangifte inkomstenbelasting kan het aflossingsschema worden gevolgd en zal de coöperatie wederom waardestaten verstrekken aan de leden.

Voor zowel de inleg als de obligatielening geldt dat (vroegtijdige) terugbetaling onbelast is en hierop geen btw drukt. Winstuitkeringen vanuit het project zijn in beginsel ook niet belast, want box 3 is immers een belastingheffing over een fictief rendement. We hebben de verschillende manieren van financiële participatie en de fiscale behandeling in box 3 nog even naast elkaar gezet.

Ledenkapitaal

Het lid doet een inleg en ontvangt een winstuitkering en houdt een vordering op de coöperatie. Deze kan afnemen met de waarde van het zonnestroomsysteem.

Ledenobligatie

Het lid verstrekt een lening en ontvangt rente op de inleg en een aflossing conform de leningsovereenkomst. Daarnaast kan het deelnemende lid een winstuitkering ontvangen.

Verwatering

Er is echter een uitzondering die nog wel eens wil voorkomen bij met name kleine postcoderoosprojecten. Wanneer er maar tien leden zijn, heeft elk lid 1/10e stemrecht. Dat betekent dat het aandeel van het lid in de coöperatie niet in box 3 zit maar in box 2. Dat heeft tot gevolg dat er bij het vervreemden van het aandeel met winst, of bij het ontvangen van reguliere voordelen, zoals winstuitkeringen belasting betaald moet worden in box 2.

In de praktijk komt deze situatie zo weinig voor, dat we in deze handreiking hier niet verder op ingaan.

De rol van het Programma Lokale Energietransitie Drenthe (PLED)

HOOFDSTUK 9

Het Programma Lokale Energietransitie Drenthe (PLED) is gericht op de versterking van de lokale energie-initiatieven in Drenthe, zodat zij in staat zijn zelfstandig projecten uit te voeren en de weg weten te vinden naar de middelen en kennis die daarvoor nodig zijn. Dit is een initiatief van de Natuur en Milieufederatie Drenthe, Drentse KEI en de provincie Drenthe. Het PLED ondersteunt startende en bestaande coöperaties bij het realiseren van collectieve zonnestroominstallaties maar ook op andere manieren, bijvoorbeeld met het:

- meedenken over een dorps-energievisie/ uitvoeringsplan;
- ontwikkelen van energiebewustwordingsprojecten in wijk of dorp;
- ontwikkelen van communicatieplannen om lokaal draagvlak te creëren voor de projecten;
- opstellen van exploitatie- en businesscases;
- organiseren van kennissessies;
- opzetten van Community of Practices, gericht op kennisdeling en probleemoplossing tussen initiatieven;
- en ontwikkelen van een gereedschapskist die initiatieven helpt om te komen tot een dorps/wijkvisie voor een duurzaam energiesysteem.

Omdat geen inwoner, dorp of streek gelijk is, is er altijd sprake van maatwerk en oplossingen die passen bij die inwoner, dorp of streek.

De medewerkers van het Steunpunt Lokale Energie Initiatieven kunnen een sleutelrol spelen in het begeleiden van het initiatief bij het opzetten van de coöperatie en het ontwikkelen van het eerste project. Denk hierbij aan het delen van kennis en het bieden van ondersteuning bij het uitwerken van de businesscase en het vaststellen van de uitgangspunten van je project. Tevens kunnen ze meer vertellen over financieringsmogelijkheden zoals het [Ontwikkelfonds](#) van de provincie Drenthe.

We hopen dat deze handreiking de energiecoöperaties verder helpt bij de uitvoering van succesvolle projecten rondom zonnedaken. Wil je hier meer informatie over, of heb je hulp nodig, aarzel dan niet contact op te nemen met het Steunpunt Lokale Energie Initiatieven. Dat kan via de Drentse KEI en de Natuur en Milieufederatie Drenthe.

Natuur en Milieufederatie Drenthe

Hertenkamp 6, 9401 HL Assen
 0592 – 311150
 info@nmfdrenthe.nl
 www.nmfdrenthe.nl

Drentse KEI

Gouwe 27, 9406 GL Assen
 085-0688714 (steunpunt lokale energie)
 info@drentsekei.nl
 www.drentsekei.nl

of neem contact op met jouw initiatiefbegeleider.

Succesvol samen zonnedaken exploiteren

Juni 2023

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe.

Auteur: Norbert Buiten - De Groene Fiscalist.

Met medewerking van: Drentse KEI, Natuur Milieufederatie Drenthe
en Energiefonds Drenthe

Drentse KEI

📍 Gouwe 27, 9406 GL Assen

☎ 085-0688714 (steunpunt lokale energie)

✉ info@drentsekei.nl

🌐 www.drentsekei.nl

of neem contact op met jouw initiatiefbegeleider.